

vivat academia

secretariaat: Em. Jacquainlaan 126
1000 Brussel tel. 02/218 68 20 giro 000-0429238-13

verantwoordelijk uitgever: F. Mollet
Baron Ruzettelaan 260, 8320 Brugge

verschijnt vijf keer per jaar nr. 62 oktober-november 1987

berichtenblad van het Verbond der Vlaamse Academici

Het VERBOND DER VLAAMSE ACADEMICI acht zich niet geroepen om zelf postacademische cursussen te organiseren of als organisatie actief betrokken te zijn bij initiatieven op dit terrein.

Zijn doelstellingen verplichten het er echter toe zich op te stellen als kritisch observator van alles wat op dat gebied gebeurt en daarbij ook en vooral – maar niet uitsluitend – oog te hebben voor de noden, belangen en opvattingen van de individuele academicus.

Meteen is het V.V.A. genoopt zich ook te richten tot die individuele academicus, om hem te wijzen zowel op de gevaren die hem bedreigen vanuit die hoek, als op zijn plicht terzake.

Met "individuele academicus" wordt hier telkens bedoeld de academisch afgestudeerde die – ongeacht of hij of zij lid is van het V.V.A. of van een vereniging van afgestudeerden of alumni – zelf, d.w.z. met eigen financiële middelen, het eventueel deelnemen aan nascholing of bijscholing moet bekostigen en zelf, d.w.z. zonder ongelegde verplichting, zijn keuze op het stuk van nascholing of bijscholing bepaalt of niet bepaalt.

Het V.V.A. heeft doelbewust geopteerd voor de vorm en inhoud van de huidige nota: geen synthese van problemen en oplossingen, wél vaststellingen en kritische vragen.

Dit leek een passende wijze om te komen tot wat beoogd wordt: gesprek en overleg, bezinning en zinnigheid.

1. Uitgangspunt:

Van een academicus, die naam waardig, heeft men in alle tijden mogen verwachten dat hij ook na het behalen van het eindexamen probeerde "bij te blijven" en zijn intellectuele bagage wilde vergroten door zelfstudie.

Op bepaalde ogenblikken of op bepaalde terreinen is dit individueel bijwerken door zelfstudie vrijwel niet meer mogelijk of vergt het zoveel energie, tijd e.a. dat de verhouding prijs/kwaliteit (lees: geleverde inspanning tegenover de kwali-

teit van het resultaat) sociaal-familiaal en economisch niet meer verantwoord is of tenminste ongunstig uitvalt bij vergelijking met georganiseerde bijscholing of nascholing.

2. Onderscheid:

Deze georganiseerde initiatieven die de academici helpen bij het op peil houden en/of aanvullen van hun academische kennis en intellectuele vorming, bestrijken verschillende en niet altijd aanpalende gebieden:

- 2.1. Bij **nascholing** wordt beoogd het vroeger geleerde, de verworven bagage, op te frissen, te actualiseren en aan te vullen.
- 2.2. **Bijscholing** moet de vakbekwaamheid van de academicus verhogen of verbreden door
  - 2.2.1. Opleidingscursussen: die concreet voorbereiden op een functie of – achteraf – bijwerken met het oog op het verder aankunnen van die functie.
  - 2.2.2. Specialisatiecursussen: die in staat stellen een bepaald onderdeel van een vak volledig(er) te beheersen.
  - 2.2.3. Polyvalentiecursussen: die de afgestudeerden van een bepaalde discipline meer polyvalent maken.

Initiatieven als tweede- en derdekansonderwijs, universiteit van de derde leeftijd e.a. worden hier niet bedoeld of besproken. Hun menselijke en hun sociale betekenis is enorm en zou wellicht nog meer belang krijgen wanneer de duur van de actieve beroepsloopbaan nog korter zou worden. Zij zijn echter niet gericht op nascholing of bijscholing met het oog op vakbekwaamheid en professionele aanwending van kennis en verworvenheden.

3. Bestaande initiatieven:

Wij worden geconfronteerd met een wildgroei van initiatieven, uitgaande van:

- de gevestigde universiteiten,
- beroepsverenigingen,
- instituten die al of niet aanleunen bij een universiteit en/of gedirigeerd en gepatroneerd worden door een beroepsvereniging of bedrijfssector.

3.1. Het niveau en de waarde van deze verschillende initiatieven is zeer ongelijk. De niet betwiste degelijkheid van een aantal activiteiten en cursussen steekt schril af bij andere ervaringen, w.o.

a. vooral de functiegerichte opleidingscursussen ontaarden al te vaak tot trainings waar attitudes bijgebracht worden, eerder dan nieuw of bijkomend inzicht of kennis.

b. het lukratief element primeert duidelijk bij een aantal organisaties.

c. de wetenschappelijke hoedanigheid van vele initiatieven is niet groot of – in gevallen waar het zou moeten – de echte praktijkgerichtheid van het gedoeerde is vaak niet erg efficiënt.

d. bij sommige vormen van “verplichte” bijscholing, georganiseerd door beroepsverenigingen, leggen vele cursisten een ergerlijk gebrek aan ernst en stiptheid aan de dag.

3.2. Ook in verband met de bestaande initiatieven waarvan de degelijkheid niet kan in twijfel getrokken worden, is een aantal vaststellingen te doen:

a. initiatieven die zich richten tot een vrij, d.w.z. een niet verplicht publiek (wat vnl. geldt voor specifieke nascholing), genieten maar belangstelling van een beperkt deel der academische afgestudeerden.

b. spijs deze eerder bescheiden belangstelling, overlappen meerdere initiatieven mekaar zowel qua geboden inhoud als qua geografische bereikbaarheid.

c. opleidings- en specialisatiecursussen vallen meestal zo duur uit, dat zij in werkelijkheid maar bereikbaar zijn voor cursisten die niet zelf de kosten van deelname moeten dragen en zich geen zorgen hoeven te maken over de tijd, die daarvoor moet uitgetrokken worden.

d. sommige vormen van “aanvullende” vorming kennen een uitzonderlijk groot succes: initiaties in informatica, wijsbegeerte, sociologie, economie...

3.3. Het in kaart brengen van de bestaande initiatieven noopt bovendien nog tot andere vaststellingen:

a. voor sommige disciplines bestaan weinig of geen specifieke initiatieven. Dit geldt o.m. voor de richting “wijsbegeerte en letteren”. Maar misschien heeft dit voor een deel te maken met het feit dat de materie zelf stabiel en niet of minder vlug aan wijzigingen toe is en gemakkelijker eigen gemaakt wordt via lectuur en zelfstudie.

b. de geografische bereikbaarheid van de centra waar aan postacademische vorming gedaan wordt, zowel als de tijd die moet worden uitgetrokken voor deelname, schept problemen die echter verschillend zijn naargelang van

– de streek waar de academicus gevestigd is.

– zijn familiale en sociale kontekst.

– zijn beroepssituatie: zelfstandige (alleen of in groepsverband), in loondienst (en dan nog te onderscheiden volgens de werkgever).

c. de noden en vragen i.v.m. postacademische vorming zijn (of lijken) ook inhoudelijk anders naargelang de beroepssituatie van de afgestudeerde.

Naast typische managementsproblematiek, verwachten mensen uit industrie en bedrijfsleven dat nascholing en bijscholing hen eerder vertrouwd zal maken met de nakende evoluties en progressies in hun discipline, dan met wat vandaag bestaat. De dynamiek en de toekomstgerichtheid die eigen is aan het economisch gebeuren en het bedrijfsleven, is blijkbaar een voldoende uitleg daarvoor.

De service-gerichtheid van vrije beroepen en overheidsdiensten schept veeleer nood aan geactualiseerde kennis en vertrouwdheid met de huidige stand van kennis en wetenschap.

Voor de onderwijzensmenen geldt – of zou moeten gelden – het één en het ander, zij het dan niet in dezelfde mate voor elke discipline.

d. voor elk initiatief geldt een dubbel waarderingscriterium

objektieve verhouding prijs/kwaliteit
subjektieve waardering van deze verhouding

Bij de subjektieve waardering weegt de vraag “wat heb ik eraan” vaak minder door dan de prijs en de uit te trekken tijd (absentie van de vrijberoeper, familiale druk e.a.)

e. onderlinge concurrentie van universiteiten met gelijkaardige of overlappende postacademische vormingsprogramma's is uit den boze.

Het verheugt integendeel vast te stellen dat steeds meer instellingen voor deze vormingsprogramma's ook een beroep doen op docenten van andere, zelfs buitenlandse universiteiten. De ruimere confrontatie van diverse werk- of denkwijzen die op deze manier tot stand komt, is op zichzelf ook reeds een vorm van verrijking en bijscholing!

4. Waarheen?

- 4.1. Wijst het groot succes van cursussen die "aanvullende" vorming bieden, niet op de noodzaak de diverse universitaire basisopleidingen aan te vullen met een multidisciplinair pakket, al of niet geïntegreerd in de basisopleiding of onmiddellijk aansluitend daarbij?

Geldt dit alleen voor de academici die met deze basisopleiding niet streven naar een welomlijnd, geïnstitutionaliseerd (en hoofdzakelijk vrij) beroep? Of geldt dit voor iedere academische vorming?

Kan – in voorkomend geval – consensus bereikt worden over de inhoud van dergelijk pakket en over de wijze waarop het voortdurend geactualiseerd wordt?

- 4.2. Onze universiteiten lijken de meest aangevallen "verstrekkers" te zijn van nascholing en bijscholing.

Zij beschikken over de nodige infrastructuur en personeel en vooral over de kennis die moet over- of bijgebracht worden. Zij houden de postacademische vorming bovendien buiten de lukratieve sector.

Of zijzelf initiatieven nemen, dan wel daartoe aangesproken en gepatroneerd worden door een derde, is niet essentieel en lijkt eerder te maken te hebben met de financiële haalbaarheid van een initiatief.

Ook universiteiten moeten uit hun kosten komen.

Een non-profit geest belet nochtans niet dat ook de universiteiten in de verleiding kunnen gebracht worden bijkomende inkomsten te zoeken in dergelijke vormingscursussen en er investerings- en afschrijvingsredenen in te vinden of de problemen i.v.m. de ombuiging van de bevolkings- en studentencurve op die manier op te vangen. Moet niet als regel gesteld worden dat na een bijscholing verstrekt worden tegen strikte kostprijs?

Zal zelfs dan het gevaar niet reëel zijn dat de toegangsvoorwaarden tot sommige cursussen deze activiteiten in feite ontoegankelijk maken voor de academici die hun deelneming moeten betalen met eigen middelen (w.o. werkzoekende jonge academici, zowel als academici die middenin de beroepsleeftijd werkloos worden), waardoor dezen afgesneden worden van echt contact met de evolutie en progressie in hun discipline, zodat nog een dimensie toegevoegd wordt aan het probleem van de werkloosheid bij academici?

Moet niet uitgekeken worden naar vormen van overheidsfinanciering of -tussenkomst die een complete waaier van postacademische vormingscursussen financieel toegankelijk maakt voor iedereen (kosteloosheid) of tenminste voor gemotiveerd belangstellenden (soort bestuursysteem of speciale R.V.A.-tegemoetkoming)?

- 4.3. De deelnemingsprijs is duidelijk niet de enige reden die academici afhoudt van het volgen van nascholing of bijscholing.

De uit te trekken tijd lijkt tenminste even belangrijk, zo niet belangrijker. Indien de cursist niet vrijgesteld is van arbeidsprestaties gedurende de cursustijd, moet de nodige tijd immers afgenomen worden ofwel van de specifieke beroepstijd, ofwel van de tijd die normaal bestemd is voor familiaal en sociaal leven.

Is het niet dringend nodig dat werk gemaakt wordt van een ruim pakket voornamelijk nascholingscursussen die aangeboden worden via aangepaste vormen van afstandsonderwijs (audio-visuele middelen met of zelfs zonder begeleidende basisteksten), en een oplossing bieden voor tenminste een gedeelte van dit probleem en misschien ook de financiële haalbaarheid vergroten.

- 4.4. Bestaat er geen nood aan een instantie die

– alle initiatieven met overheidsfinanciering coördineert,

– waakt op overlapping en niet verantwoord dubbel gebruik alsmede op geografische spreiding en bereikbaarheid.

– instaat voor het organiseren en actualiseren van de breedst mogelijke waaier van PAVO-cursussen.

– beslist of tenminste adviseert nopens de wijze en de normen voor financiering alsmede – bij beurssystemen of speciale R.V.A.-regeling – nopens de criteria (o.m. qua leeftijd van de kandidaat en qua duur van de beurs of tegemoetkoming) die zullen gehanteerd worden.

- 4.5. Moet nascholing niet verplichtend opgelegd worden en, zo ja, hoe zal deze verplichting gesanctioneerd worden?

Kan een formule die neerkomt op een wettelijk toegelaten verhoging van tarieven die mogen toegepast worden door nageschoolden, een voldoende en een sociaal aanvaardbare en verantwoorde sanctie vormen?

Moet niet veeleer gedacht worden aan verplichte periodische waardering of functiegeschiktheid of diploma-waardigheid?

1 oktober 1987

Resultaten van de Pavo Enquête

Het verwerken van de antwoorden en het ontleden en interpreteren van de resultaten en hun onderlinge correlatie is nog helemaal niet af.

De werkgroep "postacademische vorming" vond het noch tans nuttig nu reeds een aantal resultaten en bevindingen te publiceren, o.m. met het oog op de studievergadering van 7 november 1987.

Het is helemaal niet zeker dat het VVA-ledenbestand een selecte steekproef van de vlaamse academici toelaat. Men moet rekening houden met de ongelijke geografische spreiding alsmede met een ongewilde selectie op gebied van beroep en op gebied van herkomst van het diploma.

Volgende gegevens dienen voornamelijk kritisch te worden bekeken:

- geslacht
- universiteit
- functie
- opleiding
- woonplaats
- aantal gevolgde PAVO's

Ongetwijfeld hebben selecties naar deze basisgegevens ook gevolgen naar andere gegevens toe.

A. Algemene Gegevens (Personalialia)

A.1. Geslacht

mannelijk: 77 % vrouwelijk: 23 %

A.2. Geografische spreiding

prov. Brabant	7,4 %
prov. Antwerpen	28,3 %
prov. Limburg	16,8 %
prov. West-Vlaanderen	37,1 %
prov. Oost-Vlaanderen	13,1 %

A.3. Verdeling naar diploma

A.3.1. Eerst vermeld diploma

Als eerst vermelde studierichting zijn de meest frekwente:

geneeskunde	15,71 %
rechten	11,37 %
burgerlijk ingenieur	10,03 %
zuivere ekonomie en/of T.E.W.	8,02 %
germaanse talen	5,68 %
tandheelkunde	5,35 %
fysica	4,01 %
wiskunde	3,34 %
geschiedenis	3,01 %
klassieke talen	2,67 %

A.5. Jaartal van behalen van het diploma

A.5.1. Jaartal van behalen van het eerste diploma

1930	0,33 %
1931 - 1935	1,00 %
1936 - 1940	0,00 %
1941 - 1945	1,00 %
1946 - 1950	5,36 %
1951 - 1955	9,70 %
1956 - 1960	15,38 %
1961 - 1965	10,05 %
1966 - 1970	13,71 %
1971 - 1975	13,38 %
1976 - 1980	12,70 %
1981 - 1985	14,38 %
1986 -	3,01 %

A.7. Uitgeoefende functies

functie	aantal	% vrouwen
rijksambtenaar	10 %	10
ambtenaar in een parastatale werknemer in een privé onderneming	21 %	20
vrij beroep	38 %	20
werknemer in een inrichting van openbaar nut	0 %	
(nog) niet aan het werk	1 %	
huishouden	0 %	
onderwijs	27 %	35

De functies in het onderwijs kunnen uitgesplitst worden naar onderwijsniveau:

universitair	26,5 %	10
HOBU lange type	7,22 %	
HOBU korte type	18,07 %	
secundair	46,98 %	60
PMS	1,20 %	

Merkwaardig hierbij is het hoge percentage vrouwelijke academici werkzaam in het secundair onderwijs. Waarschijnlijk zijn er echter selectie-effecten deels verantwoordelijk voor dit onrealistisch hoog aantal.

De functies in het onderwijs kunnen ook uitgesplitst worden naar onderwijsnet:

vrij	66,2 %	40
rijksonderwijs	31,3 %	25
provinciaal onderwijs	2,4 %	

B. AANTAL GEVOLGDE PAVO'S

De mediaan van de verdeling is 3 (= aantal Pavo's gevolgd door de gemiddelde ondervraagde).

Dat de mediaan beduidend lager is dan het gemiddelde, is te verklaren door een redelijk groot aantal ondervraagden dat nog geen PAVO volgde.

Aantal PAVO'S	%
0	22
1	10
2	13
3	18
4	11
5	5
6	7
7	2
8	2
9	4
10	3
11	1
12 of meer	2

Er blijken nogal wat verschillen in gemiddeld aantal PAVO's te zijn naargelang de uitgeoefende functie. We geven hier de gemiddelden voor die functies die talrijk genoeg vertegenwoordigd waren in de steekproef om op dit punt besluiten te trekken.

functie	gemiddeld aantal PAVO's
vrij beroep	4,5
vrij secundair onderwijs	3,5
werkgever in privé onderneming	3
rijksambtenaar	3
universitair onderwijs	1,5

Het lage cijfer voor personen werkzaam aan de universiteiten, is wellicht te verklaren door een belangrijk aantal jonge assistenten, ofwel door het feit dat academisch personeel van de universiteiten zijn bijscholing of nascholing eerder uit persoonlijke studie haalt.

Naargelang de opleiding blijken er nog meer verschillen in aantal PAVO's te zijn.

opleiding	gemiddeld aantal PAVO's
geneeskunde	5,5
tandheelkunde	4
artsenijbereidkunde	4
burgerlijk ingenieur	3
rechten	2,5
germaanse talen	2,5

Bij de andere opleidingen zijn de aantallen te klein om betrouwbare gemiddelden te kunnen opgeven.

In de groep "rechten" werd nog geen onderscheid gemaakt tussen vrije beroepen en andere.

C. ANALYSE VAN GEVOLGDE PAVO OPLEIDINGEN

C.1. Algemene Overzicht

Op de bruikbare formulieren werden de PAVO's geanalyseerd van de personen die 12 opleidingen of minder volgden. We geven hier een globaal overzicht van de resultaten van deze ondervraging. Er dient hierbij rekening gehouden met het feit dat er twijfel dient te zijn aangaande de nauwkeurigheid waarmee op de vragen werd geantwoord.

Eenzijds omdat het voor de betrokkenen moeilijk moet geweest zijn zich bepaalde feiten juist te herinneren, anderzijds omdat het invullen van het vragenformulier geen eenvoudige zaak was.

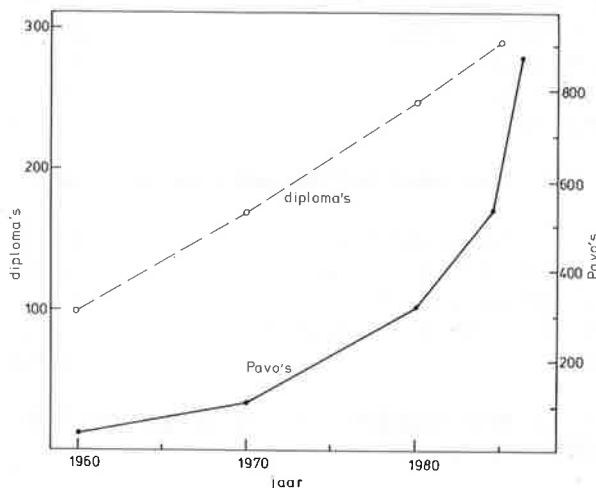
C.1.1. Aard van de gevolgde PAVO

nascholing	37 %
specialisatiecursussen	26 %
cursussen tot verbreding van de mogelijkheden	23 %
opleidingscursussen	14 %

Men kan de vraag stellen of alle respondenten op deze vraag accuraat hebben geantwoord, zelfs al was de definitie van de gebruikte terminologie gegeven.

C.1.2. Periode waarin de PAVO gevolgd werd

Bij het onderzoek naar de periode waarin de PAVO activiteit viel, was het opvallend dat het jaarlijks gemiddeld aantal PAVO activiteiten sterk steeg, veel meer dan kon verklaard worden door het stijgend aantal academisch afgestudeerden. Dit wordt duidelijk bij het beschouwen van onderstaand diagramma.

Cumulatief diagram van aantal afgestudeerden en aantal PAVO's

C.1.3. Organisator van de PAVO activiteit

Universiteit	37 %
Beroepsvereniging	30 %
Werkgever	8 %
Wetenschappelijk genootschap	8 %
Privé vormingsinstituut	8 %
Oudstudentenvereniging	2 %
(andere)	7 %

C.1.4. Plaats waar de PAVO gehouden wordt

Vaste plaats (minder dan 50 km afstand van de woonplaats)	40 %
Vaste plaats (meer dan 50 km afstand van de woonplaats)	30 %
Variërend in Vlaanderen	15 %
Variërend in België	6 %
Internationaal variërend	9 %

C.1.5. Lokaal waarin de PAVO plaatsvindt

Universiteitsgebouw	42 %
Hotel	19 %
Conferentiecentrum	14 %
Schoolgebouw	9 %
Lokaal van beroepsvereniging	5 %
Eigen onderneming	4 %
(ander)	7 %

C.1.6. Vorm van de PAVO activiteit

Dagactiviteit	48 %
Avondactiviteit	31 %
Weekendactiviteit	20 %
(andere)	1 %

C.1.7. Duur van de PAVO

tijdelijk	53 %
permanent	47 %

C.1.10. Hoe werd de PAVO gefinancierd?

Onkosten gedragen door	
zelf, met aftrek van belastingen	37 %
zelf, zonder aftrek	29 %
werkgever	28 %
organisatie	4 %
(andere)	2 %

C.1.11. Hoe werd het tijdverlet opgevangen?

zelf, buiten de werkuren	48 %
ten koste van prestaties	19 %
door de werkgever	18 %
zelf, ten koste van vakantie	9 %
(ander)	6 %

C.1.12. Hoe werden de inlichtingen over de PAVO verkregen?

op het werk	30 %
van de beroepsvereniging	29 %
van een universiteit	17 %
uit vakliteratuur	14 %
via de kennissenkring	9 %
via algemene media	4 %
van oudstudentenvereniging	3 %
(ander)	4 %

C.1.13. In hoeverre voldeed de PAVO aan de verwachtingen?

goed	75 %
matig	23 %
slecht	2 %

C.1.14. Dient de leerstof van deze PAVO volgens U aan de universiteit gedoceerd?

ja	40 %
nee	60 %

Een verdere analyse volgens opleiding lijkt hier aangewezen.

C.2. Verband tussen de uitgeoefende functie en PAVO kenmerken

C.2.1. Verband tussen functie en organisator van de PAVO

functie	% univ.	% beroepsver.	% werkgever	% wet.genoots.
rijksambt	60	20		
privé	25	15	30	
vrij beroep	40	45		10
onderwijs	45	15		

C.2.2. Verband tussen functie en duur van PAVO

functie	% tijdelijk	% permanent
rijksambt	55	45
privé	70	30
vrij beroep	55	45
onderwijs	60	40

C.2.3. Verband tussen functie en financiële weerslag van PAVO

functie	% zelf	% belast.	% werkg.
rijksambt	25	25	45
privé	20	10	65
vrij beroep	25	70	
onderwijs	45		50

Voor het onderwijs valt op te merken dat de betaling door de werkgever hoofdzakelijk in het vrij onderwijs voorkomt.

C.2.4. Verband tussen functie en motief voor PAVO

functie	% moet	% plichtsgev.	% toekomstk.	% pers.verr.
rijksambt		50	25	25
privé	10	20	30	40
vrij beroep		35	15	40
S.O.	5	20	5	70

D. Behoeften

D.1. Informatiedoorstroming

Op de vraag "Vindt U dat U voldoende op de hoogte wordt gebracht van de voor U nuttige bestaande PAVO mogelijkheden?" antwoordden 69 % van de ondervraagden bevestigend. 31 % antwoordden ontkennend.

Men kan hierbij natuurlijk de vraag stellen op welke manier iemand kan weten of hij voldoende op de hoogte is of niet van bestaande PAVO.

D.2. Redenen voor het niet volgen van PAVO

Er werd ook gepeild naar redenen waarom mensen de PAVO activiteiten waar ze weet van hebben niet volgen. Als bezwaren werden hierbij aangehaald

te duur	13 %
tijdgebrek	13 %
ongelegene tijdstip	10 %
te ver	8 %
voldoet niet qua inhoud	5 %

Andere mogelijke bezwaren komen beduidend minder voor.

Hierbij rijst natuurlijk de vraag of deze bezwaren typisch zijn voor bepaalde categorieën (naar opleiding, functie of woonplaats).

D.2.1. Voor wie is PAVO te duur?

Naar opleiding zijn de markante antwoorden:

Voor 50 % van de tandartsen.

Voor 40 % van de licenciaten lichamelijke opvoeding, maar gezien de geringe aantallen (3 op 7) dient dit cijfer zeer voorzichtig gehanteerd).

Voor 25 % van de burgerlijke ingenieurs.

Voor 25 % van de licenciaten of doctors in de rechten.

Voor 4 % van de geneesheren.

Voor 0 % van de apothekers.

Bij de andere opleidingen is zowel het totale aantal personen als het aantal klachten over hoge prijzen niet voldoende groot om betrouwbare percentages naar voren te schuiven.

Naar functie was er slechts één markant feit: 50 % van de tewerkgestelden in het HOBU lange tijd vindt PAVO te duur. Maar weerom dient men met dit cijfer voorzichtig te zijn: het gaat om 3 op 6 (absoluut cijfer).

Naar jaartal van afstuderen kwam hier niets merkants uit de bus.

Dat PAVO te duur wordt gevonden heeft blijkbaar niet enkel met het inkomen, maar ook met PAVO onderwerpen te maken. Spijtig genoeg hebben we geen zicht op wat "te duur" eigenlijk betekent voor verschillende groepen personen. De manier waarop de PAVO gefinancierd wordt, is daarbij ongetwijfeld belangrijk.

D.2.2. Wie heeft te weinig tijd voor PAVO?

10 % van de rijksambtenaren en 12 % van de leraars secundair onderwijs. Bij de andere functies liggen de cijfers rond 7 %. Maar de enkele procenten verschil kunnen toevallig zijn. Men kan natuurlijk de vraag stellen of deze cijfers niet eerder een beeld geven van het belang dat deze groepen aan PAVO hechten, eerder dan een beeld van de werklust van deze mensen.

D.2.3. Voor wie zijn de tijdstippen van PAVO ongelegene?

Voor 14 % van de vrouwen t.o.v. slechts 8 % van de mannen.

Tijdstip van de PAVO schijnt het enige element te zijn dat eerder vrouwen dan mannen weerhoudt PAVO te volgen. Hier speelt duidelijk de rol van de vrouw in het gezin mee. Verder onderzoek van dit punt lijkt wenselijk en remedies moeten zeker gevonden kunnen worden.

D.2.4. Wie vindt dat hij te ver moet voor zijn PAVO?

6 % van de bewoners van de provincie Antwerpen.

7 % van de Limburgers.

14 % van de West-Vlamingen.

0 % van de Oost-Vlamingen.

0 % van de Brabanders.

Ook naar opleiding vindt men hier verschillen. De percentages moeten hier echter voorzichtig gehanteerd worden omdat het aantal respondenten in een bepaalde opleiding soms erg klein is. Als hoge percentages noemen we:

40 % van de dierenartsen (maar dit is slechts 2 op 5)

29 % van de licenciaten lichamelijke opleiding (maar dit is slechts 2 op 7)

18 % van de germanisten

13 % van de tandartsen

9 % van de licenciaten en doctors in de rechten.

Gezien blijkt dat de universiteiten in grote mate de PAVO in handen hebben, lijkt het aangewezen te pleiten voor meer samenwerking tussen de universiteiten op dit gebied. Deze samenwerking zou vooreerst kunnen geschieden op het niveau van de informatie naar hun alumni toe en natuurlijk ook in een coördinatie in de keuze van PAVO-onderwerpen.

D.2.5. Voor wie voldoet de voor handen zijnde PAVO niet qua inhoud?

Bij een onderzoek naar opleiding werd niets merkants gevonden.

D.3. Behoeftte aan andere PAVO

34 % van de ondervraagden verklaarde behoefte te hebben aan andere PAVO dan degene die thans geboden wordt.

De aangehaalde problemen zij hier zeer divers en dikwijls zeer specialistisch. Als meer algemene punten die hierbij aan bod komen vermelden we informatica en fiscaliteit. Nochtans bestaan er mogelijkheden in deze richtingen. Het is echter mogelijk dat de aangegeven behoeften niet zozeer op de PAVO zelf slaan, dan wel op PAVO in een bepaalde prijsklasse.

De algemeen voorzitter en het hoofdbestuur hebben de eer U uit te nodigen tot de ALGEMENE LEDENVERGADERING op zaterdag 7 november 1987 in Brugge.

Programma:

14.45 u.: Verwelcoming en koffie in de bovenzaal "De gecroonde Leersse", K.B.-gebouw in de Steenstraat 38.

15.30 u.: Colloquium rond het thema "POSTACADEMISCHE VORMING", met o.m. rektoren en vertegenwoordigers van Vlaamse universiteiten.
Alternatief: geleid bezoek aan Brugge voor begeleidende personen.

18.00 u.: Receptie, aangeboden door Kredietbank.

19.30 u.: Diner en avondfeest in zaal "Denotter",
Torhoutsesteenweg 70 in Zedelgem
(tel. 050/20 07 05)

Menu:

Aperitief

Verse zalm gemarineerd met dille

Kip uit Bresse gevuld met pastei en
kalfszwezeriken

Warme appeltaart met roomijs

Mokka

Facultatief voormiddagprogramma: "het onbekende Brugge"

10.00 u.: Verwelcoming en koffie in het typische 18de eeuwse OUD HANDBOGENHOF,
Baliestraat 6 (vlakbij Sint-Gilliskerk). Tel. 050/33 19 45.

10.15 u.: Ontdekking van Brugge buiten het klassieke toeristische circuit.

12.30 u.: Warme lunch in het Oud Handbogenhof.

Inschrijving:

enkel door overschrijving op het nr. 550-3227200-03 van V.V.A. Brugge vóór 20 oktober 1987.

Namiddag- en avondprogramma (wijnen inbegrepen) 1.100 fr.

Voormiddagprogramma (koffie, lunch + één tafeldrank, begeleiding door gids) 400 fr.

Suggestie i.v.m. parkeren voor namiddagprogramma:

– ofwel parking onder 't Zand

– ofwel ondergrondse parking Katelijnestraat